

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Musiikkipiratismi – levy-yhtiöiden ikuinen ongelma?

Toivanen, Ari

2011 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Musiikkipiratismi – levy-yhtiöiden ikuinen ongelma?

Ari Toivanen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2011

Ari Toivanen

Musiikkipiratismi – levy-yhtiöiden ikuinen ongelma?

Vuosi

2011

Sivumäärä

36

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten musiikin laitton lataaminen ja jakelu vaikuttavat tällä hetkellä levy-yhtiöiden toimintaan, miten tekijänoikeudet ovat toteutuneet yhtiöiden kannalta, ja millaisena yhtiöt näkevät musiikkiteollisuuden ja levy-yhtiöiden tulevaisuuden. Tutkimusta varten haastateltiin viiden eri levy-yhtiön edustajaa, joista neljä kuuluivat suuriksi luokiteltaviin yhtiöihin ja yksi edusti riippumattomien pienyhtiöiden näkökantaa.

Työn teoriaosuudessa käsitellään ensimmäiseksi suomalaista musiikkiteollisuutta kuten äänitemyyntiä, musiikkikustannusta, markkinointia sekä levy-yhtiöitä ja niiden toimenkuvaa. Tämän jälkeen kerrotaan yleisesti tekijänoikeuksista ja tekijänoikeuksiin liittyvistä termeistä, tekijänoikeuslaista ja tekijänoikeusrikkomuksista. Lisäksi teoriaosuudessa käsitellään musiikkipiratismia, piratismiin ajankohtaisuutta sekä lopuksi esitellään eri tekijänoikeuksia valvovia ja ylläpitäviä järjestöjä.

Työn tutkimusosuus toteutettiin haastatteluina, joista neljä suoritettiin puhelimitse ja yksi levy-yhtiön tiloissa. Kaikki haastattelut nauhoitettiin, niistä koostettiin tutkimustulokset ja niiden pohjalta tehtiin johtopäätökset. Tutkimuksen ja haastatteluiden perusteella selvisi, että suuremmat levy-yhtiöt suhtautuvat selkeästi tiukemmin tekijänoikeusrikkomuksiin ja piratismiin kuin pienempi yhtiö ja suuremmat yhtiöt myös tiedostavat kärsivänsä musiikin laittomasta kopioinnista ja levityksestä enemmän. Musiikkipiratismia ei kuitenkaan nähdä tällä hetkellä sen suurempana uhkana tai ongelmana kuin se on ollut jo vuosia, eikä siihen käytetä yhtiöissä erillisiä päivittäisiä toimenpiteitä.

Digitaalisen levymyynnin lisääntyessä internetissä on levy-yhtiöiden tulevaisuuden haasteena sellaisen markkinoinnin luominen, jolla ihmiset saadaan jatkossakin ostamaan musiikkia.

Asiasanat: musiikkipiratismi, tekijänoikeudet, levy-yhtiöt

Ari Toivanen

Music piracy - the undying problem of the record labels?

Year	2011	Pages	36
------	------	-------	----

The purpose of Bachelor's Thesis was to find out how record labels deals at the moment with the illegal distribution and downloading of music, how they perceive the copyright of labels, and how they see the future of the music industry and record labels. The study interviewed five different record label representatives, four of which were classified as large labels and one representing small independent labels point of view.

The theory section deals at first with the Finnish music industry including recording sales, music publishing, marketing and record labels. After this there's information about copyright and related terms, copyright law and copyright infringement. In addition, the theoretical part deals with music piracy and the different organizations controlling and sustaining the copy-rights.

Section of the research work was implemented by interviews, four of which were implemented by telephone and one was implemented in the place of the record label. All interviews were recorded, material was composed and analyzed and in addition conclusions were made. The conclusion of research and interviews was that the larger record labels has clearly more restrictive attitude of copyright infringement and music piracy than a smaller label. Large labels are also aware that they are affected by illegal distribution and downloading of music more. All in all, the music piracy is not seen at the moment as a stronger threat or a problem as it has been for earlier and it does not require any specific daily investments.

One of the main challenges of the record labels is to create effective and interesting marketing for the future, which leads people to continue buying music.

Keywords: music piracy, copyright, record labels

Sisällys

1	Johdanto	7
1.1	Aiheen valinta	8
1.2	Työn tavoitteet ja aiheen rajaus	8
1.3	Tutkimusmenetelmä	9
2	Musiikkiteollisuus	9
2.1	Levy-yhtiöt ja niiden toimenkuva	10
2.2	Musiikkikustannus	11
2.3	Äänitemyynti Suomessa	12
2.4	Musiikin markkinointi ”ilmaisella”	13
3	Tekijänoikeudet.....	13
3.1	Musiikin tekijänoikeuksien sisältö	14
3.1.1	Taloudelliset oikeudet.....	14
3.1.2	Moraaliset oikeudet.....	15
3.2	Tekijänoikeuksien loukkaaminen	15
3.2.1	Tekijänoikeusrikos ja -rikkomus	16
3.3	Tekijänoikeuslain uudistus	16
4	Piratismi.....	17
4.1	Musiikkipiratismi ja asenteet tekijänoikeuksia kohtaan Suomessa	17
4.2	Piratismien ajankohtaisuus	18
4.3	Pirate Bay.....	19
4.4	Piraattipuolue.....	19
5	Tekijänoikeuksien valvonta ja ylläpito	20
5.1	Tekijänoikeusjärjestöt	20
5.1.1	Teosto ry.....	21
5.1.2	Gramex.....	22
5.1.3	Kopiosto.....	22
5.1.4	TTVK	23
5.1.5	Musiikkituottajat	23
5.1.6	Suomen musiikkikustantajat	24
6	Tutkimusosa	24
6.1	Tutkimuksen lähtökohta	24
6.2	Tutkimus ja haastattelut	25
6.3	Tutkimustulokset	28
7	Johtopäätökset.....	29
8	Kehittämissuhteet.....	30
9	Pohdinta.....	31
10	Oma oppiminen	32

Lähteet	33
Kuvat	35
Taulukot	35
Liitteet	36

1 Johdanto

Tekijänoikeudet ja piratismi ovat olleet ajankohtainen aihe jo vuosikausia. Niiden ympärillä käydään jatkuvasti keskustelua ja ne ovat säännöllisesti esillä eri medioissa niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Vaikka nykyään monet ihmiset suhtautuvatkin piratismiin kielteisesti, niin musiikin laitton kopiointi, jakelu ja lataaminen ovat tulleet jäädäkseen. Levymyynnin laskiessa ja musiikin kuluttamisen keskittyessä yhä laajenemassa määrin internetiin, ovat musiikin tekijöiden ja julkaisijoiden oikeudet saada teoksistaan korvauksia heikentyneet vuosien aikana selvästi.

Levy-yhtiöiden perinteinen rooli tiiviisti artistien julkaisuissa mukana olevana tahona on muuttumassa enemmänkin ensirahoittajan ja mainostoimiston rooliksi, eivätkä artistit välttämättä enää tarvitse levy-yhtiötä musiikkinsa julkaisuun ja levitykseen. Teknologian kehityksen myötä tallenteiden julkaisu- ja tuotantokustannukset ovat siinä määrin pienentyneet, että monet artistit tuottavat itse omaa musiikkiaan ja saattavat sitä yleisön kuuluviin erilaisille foorumeille. Tällaisia foorumeita ovat esimerkiksi MySpace tai Bandcamp-sivustot, joissa ihmiset voivat kuunnella musiikkia ilmaiseksi ja laillisesti.

Piratismi sekä musiikin jakelun helpottuminen ovat osaltaan vaikuttaneet musiikkibisneksen rakennemuutokseen, jossa on pääasiassa kyse uusorganisoinnista. Aikaisemmin artistit olivat selvästi kiinni vain yhdessä levy-yhtiössä, mutta nykyään monet tuotannot syntyvät yhteistuotantona ja rahoitus haetaan monista eri lähteistä. Aiemmin oli myös tyypillistä, että levy-yhtiö maksoi musiikin koko tuotannon alusta loppuun, mutta nykyään artistit myös osallistuvat yhä enemmän tuotanto- ja markkinointikustannuksiin. Nämä uudet suuntaukset ovat antaneet tilaa myös pienemmille yhtiöille. (Karhumaa, Lehtmann & Nikula 2010, 19-24)

Musiikin ilmainen jakelu ei välttämättä ole pelkästään negatiivinen asia levy-yhtiöille, vaikka tätä seikkaa yhtiöiden ei ehkä olisikaan helppo myöntää. Levymyynnissä menetetyt tulot saattavat nimittäin tulla yhtiöille takaisin toista kautta. Jos henkilö esimerkiksi lataa itselleen ennestään tuntemattoman artistin tai yhtyeen levyn internetistä, hän saattaa musiikista innostuneena ostaa esimerkiksi oheistuotteita tai mennä konserttiin ja tällä tavoin tukea yhtiötä tai artistia. Monet ihmiset myös yleensä miettivät hyvin paljon ostopäätöksiään. He saattavat haluta esimerkiksi kuunnella tietyn artistin uuden levyn kokonaisuudessaan monta kertaa läpi, ennen kuin tekevät valintansa ostavatko levyn vai eivät. Tässä tapauksessa he saattavat useimmiten pitää ainoana vaihtoehtona levyn lataamisen internetin vertaisverkkosivustoilta.

1.1 Aiheen valinta

Valitsin työni aiheeksi musiikkipiratismi ja sen vaikutuksen suomalaisiin levy-yhtiöihin, koska musiikki ja sen kuluttaminen on aina ollut itselleni läheinen asia. Lisäksi musiikkipiratismi on kiinnostanut minua pitkään, ja jo ennen aiheen valintaa luin paljon erilaisia siihen liittyviä uutisia ja artikkeleita. Pidän huolestuttavana sitä tosiasiaa, että musiikin laittoman kopioinnin, levityksen ja lataamisen lisääntyessä äänitemyynti vähenee vuosittain. Se on huolestuttavaa sen takia, koska itselleni on tärkeää ostaa kuuntelemieni artistien julkaisut fyysisessä muodossa, mutta tulevaisuudessa ei näitä äänitteitä ole välttämättä saatavilla enää samassa laajuudessa kuin aikaisemmin.

Tutkimuksen aluksi käsitellään suomalaista ääniteteollisuutta, levy-yhtiöiden toimintaa sekä musiikkikustannusta. Sen jälkeen siirrytään tekijänoikeuksiin, siihen mitä piratismi käsitteenä tarkoittaa ja musiikkipiratismi ajankohtaisuuteen. Tämän jälkeen esitellään tekijänoikeuksia valvovat ja ylläpitävät järjestöt sekä kerrotaan näiden järjestöjen tehtävistä. Lopuksi kuvataan varsinainen tutkimusosuus, jossa selvitetään millä tavalla musiikkipiratismi vaikuttaa levy-yhtiöiden toimintaan, mitä mieltä yhtiöt ovat tekijänoikeuksien toteutumisesta, ja millaisia mielipiteitä yhtiöillä on levy-yhtiöiden ja musiikkiteollisuuden tulevaisuudennäkymistä.

1.2 Työn tavoitteet ja aiheen rajaus

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka musiikin ilmainen jakelu ja lataaminen vaikuttavat levy-yhtiöiden toimintaan, ja onko kyse lähinnä vain suurimpien yhtiöiden ongelmasta. Kaikkein suosituimmat artistit ovat käytännössä poikkeuksetta suurimpien levy-yhtiöiden riveissä, jolloin heidän tuotantoaan myös hankitaan eniten ja sitä on helpoimmin saatavissa laittomasti internetistä. Pienemmille yhtiöille levyttävät artistit ovat suppeamman kuluttajajoukon suosiossa, ja näille yhtiöille onkin elinehto, että näiden artistien levyjä ostetaan säännöllisesti. Yhtiöt luottavat siihen, että julkaisemalla lähinnä vain jotakin tietyn tyyppistä musiikkia ne keräävät luotettavan asiakaskunnan, jotka tietävät, mistä hankkia haluamansa musiikkityylin julkaisuja. Tavoitteena on lisäksi, että työstä saisi informaatiota siitä, pidetäänkö musiikin laitonta levitystä ja lataamista liiketoimintaa vahingoittavana tekijänä, ja mikäli pidetään, niin mitä asialle voitaisiin tehdä.

Tutkimusosuudessa selvitetään esimerkiksi miten musiikkipiratismi levy-yhtiöiden mielestä vaikuttaa niiden toimintaan, ja jos seuraukset ovat negatiiviset, minkälaisista tappioista on kyse, ja millä tavoin mahdolliset menetykset on arvioitu. Oikeudellisen näkökulman työhöni tuo selvitys tekijänoikeuslaista, tekijänoikeuksista ja niiden toteutumisesta musiikin julkaisijoiden kannalta.

Uskon tekijänoikeuksien olevan ajankohtainen aihe vielä pitkään, joten tästä aiheesta tehtä-
neen vielä monia opinnäytetöitä tulevaisuudessa. Toivonkin, että tämä nyt suoritettava tut-
kimus voisi palvella tulevaisuudessa muita samasta aihepiiristä lopputyötään tekeviä, ja että
sitä hyödynnettäisiin osana tutkimusten teoreettista perustaa.

Rajaan aiheeni koskemaan ainoastaan levy-yhtiöiden ja piratismiin suhdetta, enkä yksittäisten
artistien tai bändien. Käsitellessäni piratismia pysyn myös ainoastaan musiikin saralla, enkä
mene yleisesti internet-piratismiin esimerkiksi elokuvien tai pelien puolelle.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Laadullisen tutki-
muksen aineisto hankitaan luonnollisissa tilanteissa. Sen tarkoituksena on pyrkiä ymmärtä-
mään tutkittavaa ilmiötä ja saada kokonaisvaltaisempi sekä syvempi käsitys tutkimuksen koh-
teesta. Lisäksi tutkijan on tarkoitus turvautua enemmän hänen omiin havaintoihin ja keskus-
teluihin tutkimuksen kohteidensa kanssa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.)

Tutkimusosuudessa haastatellaan eri levy-yhtiöiden edustajia Suomessa. Haastatteluissa selvi-
tetään, millaisia vaikutuksia musiikkipiratismista koituu heidän liiketoiminnalleen tällä het-
kellä, ja millaisena he näkevät levy-yhtiöiden, musiikkiteollisuuden ja äänitemyyntin tulevai-
suuden. Haastatteluista käy myös ilmi kuinka yhtiöiden edustajat suhtautuvat nykyiseen teki-
jänoikeuslakiin, ja mitä mieltä he ovat tekijänoikeusrikkomuksista säädettyistä rangaistuksista.

Tutkimusosuus tehdään kyselyn sijasta haastatteluna, koska kyselyä voisi olla vaikeaa kohdis-
taa suuressa yhtiössä oikealle henkilölle, ja näin ollen vastauksetkin saattaisivat olla melko
sattumanvaraisia. Lisäksi kyselylomakkeen ongelmana on, että siinä vastaajat saattavat hel-
posti vastata hyvin lyhyesti ja muutamalla sanalla kuten ”kyllä” tai ”ei”. Haastattelutilan-
teessa on puolestaan mahdollista esittää tarpeen tullen jatkokysymyksiä ja saada huomatta-
vasti tarkempia vastauksia kuin pelkän kyselylomakkeen avulla.

2 Musiikkiteollisuus

Musiikki sen kaikissa muodoissaan on osa musiikkiteollisuuden tuotetta. (Aittakumpu, Lappa-
lainen & Suomela 2007, 16.) Levy- ja kustannusyhtiöiden, äänitysstudioiden ja äänitemonis-
tamoiden tehtävänä on musiikin jalostaminen äänitallenteelle eli saattaa se sellaiseen muo-
toon, että kuluttajan tehtäväksi jää vain levyn ostaminen ja sen kuuntelu. (Pönni & Tuomola
2003, 83.)

Musiikin toimialan yrityksistä liiketaloudellisesti menestyvän ryhmän muodostavat levy-yhtiöt ja äänitemonistamot. Näiden yritysten kannattavuus ja tuottavuus ovat perinteisesti olleet paremmat kuin muilla ryhmillä. Levy-yhtiöistä musiikin markkinoita hallitsevat monikansallisten levy-yhtiöiden tytäryhtiöt, joten pääasiallinen kilpailu on keskittynyt lähinnä niiden välille. Äänitemonistamoiden kilpailu ei ole kovin voimakasta, koska kyseinen toimiala on Suomessa varsin pieni. (Pönni & Tuomola 2003, 207.)

2.1 Levy-yhtiöt ja niiden toimenkuva

Suurin osa levy-yhtiöistä on neljän monikansallisen yrityksen omistuksessa, jotka ovat EMI, Sony Music Entertainment, Universal ja Warner ja ne ovat myös Suomessa operoivista levy-yhtiöistä suurimmat. Näillä neljällä yrityksellä oli vuonna 2010 hallussaan noin 82 %:n markkinaosuus äänitemyynnistä Suomessa. Suurimpana yhtiönä musiikkituottajien jäsenyhtiöiden markkinavertailussa oli Warner Music Finland 28,4 %:n markkinaosuudella äänitemyynnin arvosta. Toiseksi suurin yhtiö oli Sony Music (21,2 %), kolmas Universal Music (19,8 %) ja neljäntenä oli EMI Finland (12,8 %) (Musiikkituottajat 2011a.) Nämä suurimmat levy-yhtiöt keskittyvät kilpailemaan keskenään ja niiden takana olevat pienemmät yritykset menestyvät yleensä erikoistumalla tietyn tyyppiseen musiikkityyliin. (Pönni & Tuomola 2003, 83.)

Pienempiä levy-yhtiöitä Suomessa edustaa IndieCo ry, joka on riippumattomien levy- ja tuotantoyhtiöiden yhdistys ja siihen kuuluu tällä hetkellä 50 eri yhtiötä. Sen tarkoituksena on parantaa jäsenyritystensä toimintaedellytyksiä, tukea suomalaisen musiikkituotannon monimuotoisuutta ja pyrkiä edistämään jäsenyrityksiensä asemaa suomalaisessa musiikkikentässä. IndieCo ry toimii linkkinä musiikin alalla vaikuttavien yhdistysten ja toimijoiden suuntaan. Riippumattomien levy-yhtiöiden toiminta on tärkeää musiikillisen monipuolisuuden kannalta. Usein tällainen toiminta koetaan taloudellisesti haastavana, ja yhdistys pyrkiikin turvaamaan ja kehittämään jäsenyrityksilleen mahdollisimman hyvät toimintaedellytykset. (Indieco 2011.)

Suuremmissa levy-yhtiöissä on yleensä hyvinkin laaja artistivalikoima, ja musiikkityylien kirjo vaihtelee yleensä laidasta laitaan. Esimerkiksi EMI Finlandille levyttävien artistien joukossa on iskelmää edustavaa musiikkityyliä kuten Jorma Kääriäinen sekä CMX-yhtye, jonka edustama tyylisuunta voidaan luokitella hard rockiksi. Pienemmät levy-yhtiöt ovat useimmiten erikoistuneet johonkin tiettyyn musiikin alalajiin ja selviytyvät tällä tavoin kilpailussa mukana. Esimerkiksi helsinkiläinen Combat Rock Industry on keskittynyt tuottamaan ja julkaisemaan ainoastaan punk rock-musiikkityyliä edustavia artisteja.

Vinyylilevyjen tuleminen jälleen suosituksi on myös osaltaan auttanut pienempiä levy-yhtiöitä kilpailussa. Combat Rock Industry kuuluu niihin yhtiöihin, jotka julkaisevat jokaisen uuden levyn tavallisen cd-formaatin lisäksi myös vinyylimuodossa, jonka mukana tulee myös mp3-

latauskoodi eli vinyylilevyn sisällön voi näin ladata internetistä ja laittaa halutessaan esimerkiksi iPod -soittimeen. Kuluttajat saavat tällä tavoin ikään kuin kaksi formaattia yhden hinnalla.

Levy-yhtiöt ovat toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten johdosta lähteneet etsimään uusia tulonlähteitä myös äänitemyynnin ulkopuolelta. Uusia tuloja musiikkiyhtiöille tuovat esimerkiksi merchandise-tuotteet, jotka käsittävät muun muassa paitamyynnin ja muut oheistuotteet, markkinayhteistyö sekä live-esiintymiset. Edellä mainitut tulovirrat muodostavat jo lähes 23 % Musiikkituottajien 55,5 miljoonan euron kokonaismyynnistä. Näiden uusien tulojen määrästä voidaan päätellä, että levy-yhtiöt pystyvät sopeutumaan alan rakennemuutokseen ja kykenevät muuttamaan perinteisistä levy-yhtiöistä erilaisia musiikkiin liittyviä tuotteita ja palveluja tarjoaviksi musiikkiyhtiöiksi. (Musiikkituottajat 2011a.)

2.2 Musiikkikustannus

Musiikkikustantajien pääasiallisena tehtävänä on etsiä kustantamalleen ja hallinnoimalleen musiikille käyttötarkoituksia, joita on esimerkiksi äänitteelle tallentaminen. Valmiit äänitteet jaellaan kuluttajille tukku- ja vähittäiskauppojen kautta sen jälkeen, kun monistamot ovat valmistaneet äänitepainoksen. (Pönni & Tuomola 2003, 79.)

Vaikka musiikin tekijöillä on yksinomainen oikeus määrätä luomistaan teoksista, niiden käytöstä ja hyödyntämisestä, niin monelle musiikintekijälle on kuitenkin tärkeää, että heidän tekemälleen musiikille löytyy julkaisija. Tällöin levy-yhtiöt ja muut musiikkikustantajat saattavat toimia vastauksena tuohon tarpeeseen. Kustannussopimus ei ole musiikintekijöille mitenkään erityisen edullinen, koska tekijät luovuttavat sopimuksen myötä kustantajille osan teostensa päätäntävällästä sekä teoksesta saatavista korvauksista. (Karhumaa ym. 2010, 106-109.)

Musiikintekijöitä ja sen kustantajia edustaa Teosto, jonka tehtävänä on myöntää lupia julkaisijoille. Mikäli tekijänoikeudellisesti suojattua musiikkia halutaan käyttää, on siitä ilmoitettava etukäteen Teostolle tai sen sopimusjärjestölle. (Karhumaa ym. 2010, 106-107)

Musiikkikustantajat tarvitsevat tehtävänsä perusteeksi musiikintekijöiden suostumuksen, jolloin puhutaan rinnakkaisesta omistuksesta ja järjestelmästä. (Karhumaa ym. 2010, 108.) Siinä missä levy-yhtiöt olivat ennen tärkeitä myös musiikkikustannuksessa, puhutaan nykyään enemmänkin artistin esilletuonnista ja tuotteiden saatavuudesta. Erilaiset yhteistoimintasopimukset ovat yleisiä, ja niissä yhtye tai artisti osallistuu omalla rahallaan levyn tuotantoon sekä markkinointiin ja levy-yhtiön varoista katetaan toinen osa kuluista. (Karhumaa ym. 2010, 159.)

2.3 Äänitemyynti Suomessa

Äänitteiden myynti heikkeni huomattavasti 1990-luvun alussa laman syvenemisen ja suurtyötömyyden aikana, jolloin myynti laski yhteensä noin 20 %. Talouden elpymisen jälkeen myynti lähti kasvuun ja lisääntyi tasaisesti aina vuoteen 1998, kunnes 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa se tasaantui ja 2000-luvun loppuun tultaessa myynnin arvo jatkoi tasaista vähenemistään. Talouden elpyminen ja cd-levyjen tulo äänitemarkkinoille vauhdittivat levy-myyntiä 1990-luvun puolivälissä. Se nosti markkinoiden kokonaisarvoa kappalemääräistä myyntiä enemmän, koska cd oli muita formaatteja kalliimpi. Cd-soittimet yleistyivät vasta 1990-luvun alussa ja vuodesta 1993 lähtien vinyyliden myynti oli korvautunut cd-levyillä. (Pönni & Tuomola 2003, 119-120.)

Vuonna 2010 digitaaliset musiikkimarkkinat jatkoi kasvuaan Suomessa 88 %:iin muodostaen lähes viidenneksen äänitemyynnin kokonaisarvosta. Kasvun kaksinkertaistumisen taustalla edellisvuoteen verrattuna olivat lähinnä uudentyyppiset digitaaliset musiikkipalvelut, kuten Spotify ja Nokian Ovi Musiikki Unlimited. Musiikkituottajien jäsenyhtiöiden äänitemyynnin verottoman tukkumyynnin yhteenlaskettu arvo vuonna 2010 oli n. 43 miljoonaa euroa, joka kuitenkin vuoteen 2009 verrattuna väheni yhä n. 6 %. (Musiikkituottajat 2011a.)

Kotimaisen musiikin osuus kokonaismarkkinoista kasvoi vuonna 2010 ennätysuureksi ja se muodosti jo 63 % äänitteiden euromääräisestä myynnistä. Kotimaisen musiikin osuus äänitemarkkinoista on Suomessa kansainvälisesti mitattuna poikkeuksellisen suuri. Osa kasvusta selittyy sillä, että kuluttajat hankkivat yhä lisääntyvässä määrin ulkomaisia äänitteitä suoraan ulkomaisten nettikauppojen kautta. (Musiikkituottajat 2011a.)

Vuosi	Single	Kasetit	Vinyylit	CD	Yhteensä:	Digimyynti	Uudet tulon lähteet
1992	993,611	12.512.665	5.420.208	22.551.892	41.478.377		
1993	742,273	12.273.254	1.186.982	25.969.848	40.172.357		
1994	802,267	11.339.279	237,287	29.983.548	42.362.381		
1995	680,977	10.101.317	39,12	36.442.842	47.264.255		
1996	821,51	9.222.962	11,014	45.072.462	55.127.947		
1997	1.087.329	6.796.293	14,839	54.055.825	61.954.287		
1998	947,592	4.510.258	14,423	58.521.075	63.993.349		
1999	1.075.307	2.510.311	19,271	58.621.844	62.226.733		
2000	1.398.748	1.698.312	91,813	63.962.039	67.150.913		
2001	1.610.293	735,843	133,373	65.608.590	68.118.374		
2002	1.175.104	317,231	96,66	63.199.644	64.788.639		
2003	929,6	592,768	74,66	64.572.451	66.169.479		
2004					61.180.164		
2005					58.489.697		
2006					57.764.968	1.592.739	
2007					53.376.237	2.593.066	
2008					49.418.123	2.612.340	
2009					41.766.554	4.181.524	
2010					35.178.185	7.842.379	3.940.343

Taulukko 1: Äänitemyynti vuosien 1992-2010 aikana. (Musiikkituottajat vuosimyynti 2011)

2.4 Musiikin markkinointi ”ilmaisella”

Sanalla ”ilmainen” on varsin helppoa ja yksinkertaista markkinoida tuotetta. Sen tarkoituksena on yleensä vain esitellä tuotetta ja saada henkilössä aikaan tunteen, että tämän tulisi ostaa täysihintainen tuote. Monesti nähdään mainostettavan ilmaisia kokeiluja, jotka ovat ilmaisia vain rajoitetun ajan, jonka jälkeen tuotteen saa käyttöönsä kokonaan maksettuaan ensin tietyn summan. (Anderson 2009, 30.) Tämänkaltainen asetelma on tuttu esimerkiksi musiikkipalvelin Spotifyn käyttäjille, jonka perusversio on ilmainen, mutta täyden hyödyn ohjelmasta haluavat joutuvat maksamaan noin 5–10 euron kuukausimaksun. Usein myös ennen uuden levyn julkaisua artistit itse tai heidän levy-yhtiönsä lataavat kotisivullensa, Facebookiin tai vastaaville sivuille yhden tai useamman näytekappaleen tulevalta levyltään. Nämä kappaleet ovat yleensä kuultavissa täysin ilmaiseksi, ja niiden tarkoituksena on herättää kuuntelijoiden ostohalu kokonaisen albumin hankkimiseen.

Musiikin jakelun hinta digitaalisesta jäljentämisestä vertaisjakeluun asti on kutistunut hyvin alhaiseksi ja tuotteesta on näin tullut ilmainen taloudellisen pakon seurauksena. Tämän voiman edessä esimerkiksi lait ja levy-yhtiöiden piratismiin vastaiset vedot joutuvat usein taipumaan. (Anderson 2009,40.) Piratismi johtaa ilmaiseen, eikä päinvastoin. Piratismia esiintyy silloin, kun markkinat havaitsevat tuotteen jäljentämisen ja jakelun kustannuksien olevan selkeästi pienemmät kuin tuotteen hinta. (Anderson 2009, 234.)

3 Tekijänoikeudet

Tekijänoikeus teokseen kuuluu sille, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, oli se sitten esimerkiksi kirjallinen, suullinen esitys tai vaikkapa sävellys- tai näyttämöteos. (Tekijänoikeuslaki 1§.)

Tekijänoikeus on immateriaalioikeus, joka syntyy siitä hetkestä, kun teos on luotu, eikä se edellytä erikseen rekisteröintiä. (Suojanen, Savolainen & Vanhanen 2008, 285.) Tekijänoikeus nauttii laissa taattua omaisuuden suojaa, ja tekijällä on yksinoikeus päättää teoksensa käytöstä ja tarvittaessa kieltää muita käyttämästä teosta ilman hänen lupaansa. Teoksen tekijät myöntävät korvausta vastaan käyttöluvia teoksiinsa, jolloin he saavat tuloja sen mukaan miten teoksia käytetään. Tekijänoikeus ei kuitenkaan suojaa ideaa, teoksen tietosisältöä tai teokseen sisältyvää kaavaa tai teoriaa, vaan ne ovat vapaasti muiden käytettävissä. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011a.)

Teoksen tekijä päättää itse sen, milloin teos on valmis julkistettavaksi. Tekijänoikeus on ajallisesti rajoitettu ja se on voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Silloin kun

tekijöitä on kaksi tai useampi, aika lasketaan viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta. Jos teos on julkistettu tekijää ilmoittamatta, tällöin suoja-aika on 70 vuotta teoksen julkistamisvuodesta. Kun suoja-aika päättyy, kuka tahansa on vapaa käyttämään teosta kaupallisesti tai muulla tavoin hyväkseen. (Haarmann 2006, 71-72.)

3.1 Musiikin tekijänoikeuksien sisältö

Musiikki ei synny itsestään, vaan jokaiseen levyyn sisältyy monen ihmisen työpanos artistista ja levyllä olevan musiikin tekijästä aina levyn tuottajaan ja äänittäjään asti. Työstä kuuluu saada palkka ja siksi musiikin käytöstä maksetaan tekijänoikeuskorvauksia. Se on palkkaa työstä ja yrittämisestä. (Gramex 2011a.)

Tekijänoikeus antaa esimerkiksi muusikoille oikeuden määrätä työnsä eli musiikkinsa käytöstä. Ilman tekijän lupaa hänen musiikkiaan ei saa käyttää hyödyksi esimerkiksi yritystoiminnassa kuten mainonnassa. Tämän perusteella musiikintekijä voi pyytää kappaleidensa käytöstä korvauksen. Muusikoille tekijänoikeuskorvausten saaminen erityisen tärkeää, koska suurin osa heistä ei ansaitse säännöllistä kuukausipalkkaa, vaan he ansaitsevat sen mukaan, kuinka paljon heidän musiikkiaan esimerkiksi myydään ja käytetään. (Gramex 2011a.) Tekijänoikeus koostuu kahdenlaisista oikeuksista, jotka ovat taloudelliset ja moraaliset oikeudet.

3.1.1 Taloudelliset oikeudet

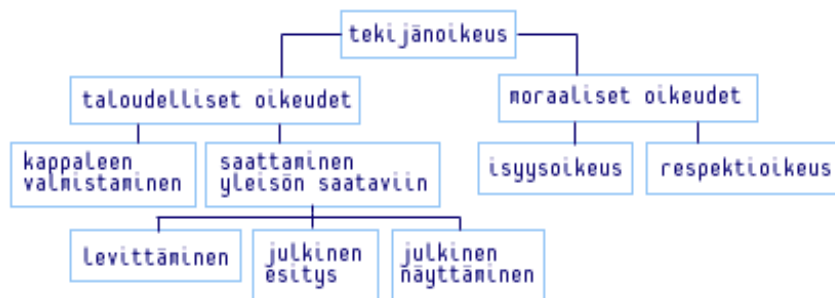
Yksi tekijänoikeuksien liiketoiminnallisesti tärkeimmistä tehtävistä on taloudellinen, koska niiden avulla suojataan tekijän määräysvalta teostensa hyödyntämiseen. (Karhumaa ym. 2010, 185.)

Taloudellista oikeuksista puhuttaessa tarkoitetaan sitä, että tekijä voi sopia teoksensa käytöstä ja saada siitä korvauksen. Taloudelliset oikeudet sisältävät kaksi eri oikeutta eli oikeuden valmistaa teoksesta kappaleita ja oikeuden saattaa teos yleisön saataviin. Valmistamisena tässä tapauksessa pidetään teoksen valmistamista osittain, kokonaan tai millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Yleisön saataviin saattaminen tarkoittaa teoskappaleiden levittämistä yleisölle esimerkiksi myymällä tai lainaamalla, teoksen julkista esittämistä, näyttämistä ja yleisölle välittämistä. Yleisölle välittäminen tarkoittaa sitä, että teosta välitetään esimerkiksi radiossa tai tietoverkoissa. (Karhumaa ym. 2010, 185-189; Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011a.)

3.1.2 Moraaliset oikeudet

Moraalisten oikeuksien tarkoituksena on suojata tekijän persoonaa, ja myös niitä on kaksi eri oikeutta, joita ovat isyysoikeus ja respektioikeus. Isyysoikeudella tarkoitetaan sitä, että tekijällä on oikeus tulla hyvän tavan mukaisesti mainituksi, kun teosta esimerkiksi soitetaan radiossa. Respektioikeus puolestaan kieltää teoksen esityksen julkisesti ilman tekijöiden suostumusta, siten että se loukkaa tekijän taiteellista arvoa tai omaperäisyyttä. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi tekstien käännoiksi ja kappaleiden uusia sovituksia. (Karhumaa ym. 190-191; Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011a.)

Tekijänoikeudet koskevat itse teosta ja lähioikeudet esitystä esimerkiksi konsertissa tai tallenteen muodossa. Teos käsittää esityksen sisällön ja esitys aidossa tilanteessa tai tallenteella suojaa sen omaperäisyyttä. (Karhumaa ym. 2010, 191.)

Kuva 1: Tekijän oikeudet ja suhteet toisiinsa. (Musiikkikustantajat 2011)

3.2 Tekijänoikeuksien loukkaaminen

Tekijänoikeuksia loukataan, kun teoksia käytetään tekijänoikeuslain vastaisesti. Tällöin on yleensä kyse teosten luvattomasta valmistamisesta ja yleisön saataviin saattamisesta. Myös moraalisten oikeuksien loukkaus on tekijänoikeusloukkaus. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011a.)

Henkilön ladataessa levykokoelmansa internetiin muiden ihmisten saataville ilman oikeudenhaltijoiden lupaa, loukkaa hän tällöin kappaleen valmistamisen ja yleisön saataville saattamisen oikeutta. Levyjen kopioiden ollessa kaikkien vapaasti saatavilla esimerkiksi internetin vertaisverkkopalveluista, eivät kyseessä tällöin ole enää lain sallimat kopiot yksityiseen käyttöön. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011a.)

3.2.1 Tekijänoikeusrikos ja -rikkomus

Tekijänoikeudenloukkauksesta rangaistaan joko tekijänoikeusrikoksena tai -rikkomuksena. Tekijänoikeusrikoksessa kyse on oikeudenloukkauksen lisäksi tahallisuudesta, ansiotarkoituksesta ja siitä, että teko voi aiheuttaa huomattavaa haittaa tai vahinkoa oikeudenhaltijalle. Tekijänoikeusrikoksesta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta, ja tekijänoikeusrikkomuksesta rangaistaan sakolla. Sanktiot koskevat sekä varsinaista tekijänoikeutta että myös lähioikeuksia. (Haarmann 2006, 110-111.)

Oikeudenloukkaaja on rikosoikeudellisen vastuun lisäksi velvollinen maksamaan oikeudenhaltijoille vahingonkorvausta sekä hyvitystä luvattomasta teosten käyttämisestä. Hyvitysvelvollisuus ei edellytä huolimattomuutta, vaan se tulee maksettavaksi loukkaajan tietoisuudesta riippumatta, kun taas vahingonkorvausvelvollisuus edellyttää henkilön tahallisuutta tai huolimattomuutta. (Haarmann 2006, 110-111.)

Tuusulan käräjäoikeus oli antanut 5.5.2011 tätä tutkimusta tehdessä toistaiseksi viimeisimmän tuomion, joka liittyi tekijänoikeuksiin. Se tuomitsi järvenpääläismiehen 80 päiväsakon rangaistukseen sekä maksamaan Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskuksen edustamille oikeudenhaltijoille korvauksia yli 6600 euroa. Mies oli valmistanut luvatta kopioita muiden muassa musiikkiohjelmista ja saattanut tiedostoja ladattavaksi yli 1000 gigatavun verran. Käräjäoikeus katsoi, että mies oli tarkoituksellisesti ladannut ohjelmia vertaisverkkoon ja tiennyt loukkaavansa oikeudenhaltijoiden tekijänoikeuksia. Hänellä oli myös tieto teosten todennäköisestä leviämisestä verkon käyttäjien keskuudessa. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011b.)

3.3 Tekijänoikeuslain uudistus

Tekijänoikeuslain uudistus tuli pääosiltaan voimaan vuoden 2006 alussa. Uudistuksen mukaan tekijänoikeussuojan piiriin kuuluvien kuva-, ääni- ja muiden tiedostojen jakelu internetissä ilman asianmukaista lupaa muutettiin kielletyksi, mutta oma kopiointi yksityiseen käyttöön sallittiin edelleen. Aineistoa saa siis yhä kopioida vapaasti yksityiseen käyttöön, mikäli aineisto on laillisesti saatettu yleisön saataville, ja jollei tekninen suojaus estä kopiointia. (Laakso, Rukander & Ruohola 2011.)

Laittomien aineistojen lataaminen internetistä omalle koneelle puolestaan kiellettiin. Laittomasta lähteestä kopioinnista ei kuitenkaan rangaista, mikäli kopiointi tapahtuu yksityiseen käyttöön, mutta se voi johtaa korvausvelvollisuuteen, jos kopioija on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää aineiston laittomuudesta. Vaikka kopiointi kotikäyttöön on sallittua, niin ääni-

tai muussa tallenteessa olevaa kopiosuojausta ei saa purkaa kopion tekemistä varten. Suojauksen saa purkaa vain saadakseen cd-levyn kuultavaksi. (Laakso, Rukander & Ruohola 2011.)

4 Piratismi

Piratismia on ammattimainen, ilman oikeudenhaltijoiden lupaa tapahtuva tallenteiden valmistaminen ja levittäminen. Merkittävin musiikkipiratismiongelma tällä hetkellä on tietoverkoissa tapahtuva luvaton tiedostojenjako. Piratismiin oletetaan yksipuolistavan kulttuuritarjontaa, koska se heikentää kulttuurialan taloudellisia toimintaedellytyksiä. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011c.)

Piratismiksi luetaan esimerkiksi luvaton suojatun materiaalin valmistaminen ja välittäminen internetissä sekä piraattitallenteiden ja -tuotteiden maahantuonti ja myyminen. Vuonna 2008 arvioitiin laittomasti ladatun yli 40 miljardia musiikkikappaletta maailmanlaajuisesti. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011c.)

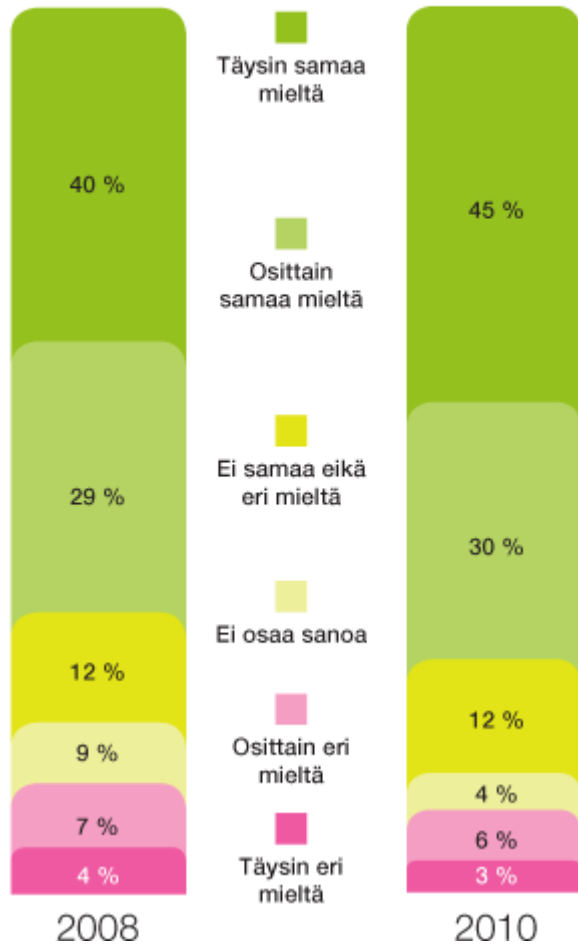
4.1 Musiikkipiratismi ja asenteet tekijänoikeuksia kohtaan Suomessa

Luovan työn tekijöiden ja yrittäjien eli LYHTY-valtuuskunnan organisoiman tutkimuksen mukaan vuonna 2010 nettipiratismiin aiheuttamat tappiot Suomessa olivat 355 miljoonaa euroa. Kaikkein suurimmaksi piratismista kärsijäksi tutkimuksessa todettiin musiikkiteollisuus. Laittomasti ladattavien musiikkitiedostojen yhteismäärä oli 7,2 miljoonaa ja siitä aiheutuvat vuosittaiset kokonaistappiot yhteiskunnalle ovat vähittäiskauppahinnoin laskettuna 73 miljoonaa euroa. (Luovan työn tekijät ja yrittäjät 2010.)

Taloustutkimus Oy:n helmikuussa 2011 tekemän kyselyn perusteella yhä useampi suomalainen vastustaa musiikin ja muiden hyödykkeiden laiton lataamista. Kyselyyn vastasi 1005 henkilöä ja heistä kolme neljäsosaa oli sitä mieltä, että musiikin laiton lataaminen ei ole hyväksyttävää. Kyselyssä tutkittiin muun muassa kulttuurin verkkokauppojen sekä digitaalisten musiikkipalveluiden suosiota sekä käyttöä. Erilaiset nettikaupat ja -palvelut olivat tuttuja 41 prosentille vastaajista ja heistä 60 prosenttia oli käyttänyt luvallisia viihdepalveluja ja 29 prosenttia ladannut materiaalia nettikaupoista. Suosituin käytetty palvelu oli Spotify. (Teosto 2011a.)

Vaikka tiedostojen laiton levittäminen ja lataaminen ovat Taloustutkimus Oy:n mukaan vähentyneet verrattuna viime vuoteen, piratismi on edelleen ongelma ja merkittävin yksittäinen este lailliselle sisältökaupan kehittymiselle. Kyselyyn vastanneista 15–24 vuotiaista 23 prosenttia ja 25–34 vuotiaista 18 prosenttia ilmoitti käyttävänsä yhä laittomia palveluja. (Teosto 2011a.)

**"MUSIIKIN TEKIJÖIDEN JA ARTISTIEN
TULISI SAADA KORVAUS SIITÄ, ETTÄ HEIDÄN
MUSIIKKIAAN LADATAAN INTERNETISTÄ"**

Kuva 2: Asenteet tekijänoikeuksia kohtaan vuosien 2008-2010 aikana. (Teosto 2010)

4.2 Piratismi ajankohtaisuus

Toukokuussa 2011 julkaistiin uutinen, jonka mukaan Suomen Musiikkituottajat eli IFPI Finland ry pyrkivät estämään ruotsalaisen Pirate Bay -nettisivuston käytön Suomessa oikeustoimin. Musiikkituottajat jättivät asiaa koskevan hakemuksen Helsingin käräjäoikeudelle. Musiikkituottajat pyysivät oikeudelta määräystä, jolla internetoperaattori Elisa veloitettaisiin estämään asiakkailtaan Pirate Bay -palvelun käyttäminen. Näiden toimien tavoitteena on estää ruotsalaissivuston kautta tehtävä äänitteiden laiton jakaminen ja lataaminen Suomessa. Pirate Bay on Suomessa äärimmäisen suosittu ja selkeästi käytetyin piraattimateriaalin lähde. (Suomen musiikkituottajat haastavat Pirate Bayn 2011.)

Helsingin käräjäoikeus ratkaisi lopulta 26.10.2011 asian oikeudenhaltijoiden eli Musiikkituottajien hyväksi. Käräjäoikeus antoi väliaikaisen määräyksen, jolla se velvoittaa Elisan estämään asiakkailtaan pääsyyn Pirate Bayn sivuille. Elisa vastusti hakemusta, koska se katsoi Musiikkituottajien vaatimien toimenpiteiden aiheuttavan sille esimerkiksi huomattavia kustannuksia. Käräjäoikeus kuitenkin katsoi, että keskeytysmääräys on tässä tapauksessa oikea toimenpide. Käräjäoikeus ei uskonut, ettei Elisa pystyisi toteuttamaan näitä vaatimuksia tai että sille aiheutuisi vaatimuksista kohtuuttomia kustannuksia. (Musiikkituottajat 2011c.)

Yhdysvalloissa päädyttiin vastaavanlaisiin toimiin jo hieman aiemmin. Useat yhdysvaltalaiset teleoperaattorit ja muun muassa musiikkituottajia edustavat järjestöt sopivat 7.7.2011 yhteistyöstä laittoman tietoverkkojakelun vähentämiseksi. Sopimuksen mukaan yhdysvaltalaiset teleoperaattorit alkavat lähettää huomautuksia niille asiakkaille, jotka levittävät luvatta suojattuja sisältöjä. Tämän lisäksi teleoperaattorit sitoutuvat myös niihin asiakkaisiin kohdistuviin teknisiin toimenpiteisiin, jotka varoituksista huolimatta edelleen jatkavat toimintaansa. Edellä kuvatun uuden menettelyn keskeiseksi syyksi mainitaan teleoperaattoreiden asiakkaiden oikeus saada tiedoksi, mikäli heidän yhteyksiään käytetään laittomiin tarkoituksiin. (Announce common framework 2011.)

4.3 Pirate Bay

Pirate Bay on maailman suurin tiedostonjakoprotokolla, joka mahdollistaa nopeat ja suuret tiedostonsiirrot, ja jossa kuka tahansa voi ladata torrent-tiedostoja eli aputiedostoja, jotka tiedostojen jakaja luo asiakasohjelmansa avulla. Tiedostojen lisääminen ja kommenttien kirjoittaminen vaatii rekisteröitymisen, joka on ilmaista. (Piratebay 2011.)

Pirate Bayn mukaan sen palvelimella ei ole tekijänoikeuksia loukkaavaa tai laitonta materiaalia, koska ainoastaan torrent-tiedostot ovat palvelimella. Näin ollen Pirate Bayn mielestä sen takana olevia henkilöitä ei voida pitää vastuullisina materiaalista, joka leviää Pirate Bayn trackerin eli seurantapalvelimen avulla. Pirate Bayn perusti vuonna 2003 ruotsalainen tekijänoikeuksia vastustava järjestö Piratbyrån. (Pirate Bay 2011.)

4.4 Piraattipuolue

Siinä missä on tekijänoikeuksia puolustavia ja ylläpitäviä järjestöjä, on myös tekijänoikeuksien poistamisen ja rajoittamisen puolesta puhuvia tahoja. Piratismiin puolesta ja tekijänoikeuksia vastaan kampanjoivista organisaatioista tunnetuin on tammikuussa 2006 ruotsalaisen Rick Falkvingen perustama Piraattipuolue. Se on osa kansainvälistä piraattiliikettä. (Piraattipuolue 2011.)

Piraattipuolueen tavoitteena on esimerkiksi teosten epäkaupallisen kopioinnin, levittämisen ja muun käytön vapauttaminen sekä tekijänoikeussuojan lyhentäminen 5–10 vuoteen julkaisuuhetkestä. Piraattipuolueen mielestä yksityisestä kopioinnista eli digitaalisten kopioiden valmistamisesta omaan käyttöön tai jakamalla muille esimerkiksi vertaisverkkojen välityksellä ei olisi merkittävää haittaa, vaan pikemminkin hyötyä yhteiskunnalle. He perustelevat asiaa sillä, että jakamalla vapaasti tiedostoja ihmiset pääsevät nauttimaan kulttuurista helpommin kuin koskaan aiemmin. Puolue katsoo, ettei tiedostojenjaosta tulisi rangaista eikä sitä tulisi rajoittaa, vaan siihen pitäisi nimenomaan kannustaa. Kaiken kaikkiaan Piraattipuolueen mielestä nykyinen tekijänoikeuslaki haittaa yhteiskunnan kehitystä. (Piraattipuolue 2011.)

5 Tekijänoikeuksien valvonta ja ylläpito

Tekijänoikeusjärjestöjen tehtävänä on myöntää teosten esittämis- ja tallennuslupia. Tämä oikeus käsittää itsessään ainoastaan teokset ja esitykset sellaisenaan, eikä se sisällä esimerkiksi käännöksiä tai uusia sovituksia. Tekijänoikeusjärjestöt maksavat asiakkailleensa korvauksia musiikin ja esitysten julkisesta esittämisestä ja taloudellisesta hyötykäytöstä niiden osuuk-sien mukaan, jotka tekijät ja muut asianosaiset ovat järjestöille ilmoittaneet. (Karhumaa ym. 2010, 192.)

Tekijänoikeusjärjestöt palvelevat toimeksiantajien eli oikeudenomistajien ja käyttäjien markkinoilla. Ne valvovat keskitetysti oikeudenomistajien yksinoikeuksien käyttöä neuvottelemalla käyttöehdoista ja perimällä korvauksia teosten käytöstä, joista saadut korvaukset tekijänoikeusjärjestöt sitten tilittävät tekijöille. (Pönni & Tuomola 2003, 66.)

Tällä hetkellä tekijänoikeuden alan tärkeimmät kysymykset liittyvät tietoyhteiskuntakehitykseen. Digitaalitekniikan käytön nopea kasvu on saattanut perinteisen tekijänoikeuden uusien vaatimusten eteen, ja tekniikka on yleistynyt esimerkiksi teosten luomisprosesseista aina kuluttajien loppukäyttöön asti. Oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttaminen teosten ja kulttuurihyödykkeiden luomisessa ja jakelussa edellyttää nykyään tekijänoikeusjärjestelmältä sopeutumista uudelleenlaiseen toimintaympäristöön. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

5.1 Tekijänoikeusjärjestöt

Suomessa Teosto ry ja Gramex hallinnoivat oikeudenomistaja-asiakkaidensa puolesta musiikki-teosten käyttöä, ja Kopiosto ry kerää puolestaan erilaisia käyttökorvauksia musiikintekijöille. Kaikki nämä järjestöt ovat voittoa tavoittelemattomia järjestöjä. Kevyen musiikin tekijöistä noin 96 prosenttia saa tekijänoikeuskorvauksia, ja noin kaksi kolmasosaa ansaitsee tuloja myös musiikin esittämisellä, joka tarkoittaa esimerkiksi esiintymispalkkioita, rojalteja ja Gramex -korvauksia. (Pönni & Tuomola 2003, 56-66.)

Teoston, Gramexin ja Kopioston lisäksi myös Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry eli TTVK, Musiikkituottajat ja Suomen musiikkikustantajat ry ovat merkittävä osa tekijänoikeuksien, suomalaisen musiikintekijöiden ja musiikista elantonsa hankkivien henkilöiden edunvalvontaa.

5.1.1 Teosto ry.

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry. on säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikin kustantajien tekijänoikeusjärjestö, joka edustaa noin 25 000:ta kotimaista ja noin kahta miljoonaa ulkomaista musiikin tekijää ja kustantajaa. Teosto tilittää musiikin tekijöille ja kustantajille esitys- ja tallennuskorvauksia viidesti vuodessa ja hoitaa myös hyvitysmaksujen tilittämisen oikeudenomistajilleen. Kotimaasta kerätyt esityskorvaukset Teosto tilittää musiikin käytöstä saamiensa esitystietojen perusteella. Teoston asiakkaiden teosten ulkomaisista esityksistä esityskorvaukset kerää aina kyseisen maan tekijänoikeusjärjestö, jotka Teosto jakaa sitten kotimaisille tekijöille. (Teosto 2011b.)

Vuonna 2010 Teosto keräsi korvauksia musiikin käytöstä Suomessa 42,8 miljoonaa euroa. Tästä Teosto tilittää toimintakulujen vähennyksen jälkeen 86,9 % eli 37,2 miljoonaa euroa säveltäjille, sanoittajille, sovittajille ja musiikin kustantajille, ja 6,7 % tilityssummasta käytetään suomalaisen musiikin edistämiseen. (Teosto 2011b.)

Kuva 3: Teoston tuotot vuosina 2006-2010. (Teoston vuosikertomus 2010)

5.1.2 Gramex

Suomen suurin tekijänoikeusjärjestö on Gramex, joka hoitaa tekijänoikeusasioita muusikoiden ja levytuottajien puolesta. Se palvelee sekä korvauksen maksajia että korvauksensaajia ja edustaa yli 45 000 kotimaista taiteilijaa ja äänitteidentuottajaa sekä palvelee liki 30 000 musiikkia käyttävää yritystä ja yhteisöä. Gramex auttaa käyttöilupien hoitamisessa ja silloin, kun laki edellyttää käyttöilupia teoksiin. Gramexin tehtävänä on valvoa ja edistää äänitteillä esiintyvien artistien, yhtyeiden ja taiteilijoiden sekä äänitteiden tuottajien tekijänoikeuslaissa säädettyjä oikeuksia ja kerätä heille korvauksia teoksista, niiden käytöstä sekä edistää alan toimintaedellytyksiä. (Gramex 2011b.)

Esityskorvaukset maksetaan taiteilijoille ja tuottajille sen mukaan, paljonko heidän kappaleitaan soitetaan esimerkiksi eri radiokanavilla. Korvaussumma jakaantuu tasan taiteilijoiden ja tuottajien kesken. Vuonna 2010 Gramex jakoi korvauksia yhteensä 14,7 miljoonaa euroa, josta kotimaisen musiikin osuus oli 11,2 miljoonaa ja ulkomaisen 3,5 miljoonaa euroa. Kotimaisen musiikin korvauksista taiteilijoille maksettiin yhteensä 5,4 miljoonaa ja tuottajille 5,8 miljoonaa. Tilivuonna 2009 Gramex keräsi korvauksia yhteensä 18,3 miljoonaa euroa. Näistä suurimmat korvauserät tulivat sähköisestä mediasta (6,4 miljoonaa) ja äänitemusiikin julkisesta esittämisestä (7,3 miljoonaa) ja loput kertyivät esimerkiksi kopiointi- ja verkkokäyttömaksuista. (Gramex 2011b.)

5.1.3 Kopiosto

Kopiosto on vuonna 1978 perustettu tekijöiden, kustantajien ja esittävien taiteilijoiden yhteinen tekijänoikeusjärjestö, jolla on 44 jäsenjärjestöä. Se myöntää teosten käyttöilupia, tilittää perityt korvaukset teosten tekijöille tai heidän edustajilleen ja tiedottaa tekijänoikeudesta sekä opastaa teosten käyttäjiä. Kopiostolla on valtakirja noin 50 000 suomalaiselta oikeudenomistajalta ja se neuvottelee jäsentensä kanssa ratkaisuista, joilla taataan korvaustuottojen taso ja oikeudenmukainen jako jäsenille. Kopiosto jakaa keräämänsä tekijänoikeuskorvaukset tekijöille, esittäjille ja kustantajille. (Kopiosto 2011.)

Vuonna 2010 Kopiosto keräsi 26,1 miljoonan edestä erilaisia tuottoja, joista suurin yksittäinen tulonlähde olivat valokopioinnin ja digitaalisen käytön lisenssituotot, joita kerättiin yhteensä 13,5 miljoonaa euroa. Toiseksi eniten tuottoja kertyi radio- ja televisio-ohjelmien lisensioinnista, josta perittiin 5,4 miljoonaa euroa. (Kopiosto 2011.)

Kopioston tuotot	2010	2009	Muutos-%
Valokopiointi ja digitaalinen kopiointi	13 505 246	12 733 914	6,1
Lainauskorvaus ja verkkopalvelut	746 676	444 661	67,9
Radio- ja tv-ohjelmat	5 364 025	4 877 455	10
Hyvitysmaksu	4 368 087	6 004 244	-27,3
DigiDemo-määräraha	1 250 000	650 000	92,3
Yhteensä	25 234 034	24 710 274	2,1
Rahoitus- ja sijoitustuotot	813 939	571 949	42,3
Jäsen- ja liittymismaksutuotot	4 140	3 840	7,8
Kaikki yhteensä	26 052 114	25 286 063	3

Taulukko 2: Kopioston keräämät tuotot. (Kopiosto 2011)

5.1.4 TTVK

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry eli TTVK neuvoo yleisissä tekijänoikeusasioissa, tiedottaa ajankohtaisista tekijänoikeudellisista asioista, valvoo jäsentensä oikeuksia sekä tiedottaa ja kouluttaa tekijänoikeudesta. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011d.)

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus valvoo valtakirjoin jäsentensä tekijänoikeuksia yhteistyössä oikeudenhaltijoiden ja viranomaisten kanssa. Koska tekijänoikeusloukkaukset ovat asianomistajarikoksia, oikeudenhaltijoiden on itse valvottava oikeuksiaan, eivätkä viranomaiset näin ollen puutu oikeudenloukkauksiin ilman oikeudenhaltijan tutkintapyyntöä. (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011d.)

5.1.5 Musiikkituottajat

Musiikkituottajat on Suomessa toimivien äänitetuottajien kattojärjestö, jonka tarkoitus on kehittää suomalaisen musiikkialan toimintaedellytyksiä parantamalla musiikkituotannon ja jakelun asemaa sekä oikeudellista suojaa. He seuraavat ja kehittävät lainsäädäntöä niin, että musiikkituottajien on mahdollista toimia ja kilpailla markkinoilla vapaasti. (Musiikkituottajat 2011b.)

Musiikkituottajien jäsenenä on yli 20 tuotantoyhtiötä, jotka edustavat n. 95 % Suomen äänite-markkinoista. Alan edunvalvonnan lisäksi Musiikkituottajat vastaavat esimerkiksi musiikki-myyntin tilastoista, kultalevyistä ja Suomen Virallisista Listoista. (Musiikkituottajat 2011b.)

5.1.6 Suomen musiikkikustantajat

Suomen musiikkikustantajat ry on 1976 perustettu suomalaisten musiikkikustantajien voittoa tavoittelematon etujärjestö ja siihen kuuluu 40 jäsentä. Yhdistys on sekä Teosto ry:n että Kopiosto ry:n jäsenjärjestö. (Musiikkikustantajat 2011a.)

Suomen musiikkikustantajien tehtäväalueisiin kuuluu esimerkiksi musiikkikustannusalan toimintaedellytyksien parantaminen, alan lainsäädännön kehittämisen seuraaminen, yhteyksien hoito viranomaisiin ja alan järjestöihin, suojattujen sävelteosten luvattoman käytön valvonta, jäseniensä liikevaihtotietojen keräys ja dokumentointi, musiikkiteosten käyttöluvista ja oikeuksista tiedottaminen, oikeudellisen neuvonnan antaminen sekä koulutuksien järjestäminen jäsenyhteisöillensä. (Musiikkikustantajat 2011b.)

6 Tutkimusosa

Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, joka tässä mielessä on varsin ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä. Suuri etu haastatteluissa on se, että tällä tavalla pystytään säätelemään aineiston keruuta kesken haastattelun tilanteen edellyttämällä tavalla. Haastattelussa halutaan usein korostaa sitä, että haastateltava nähdään tutkimustilanteessa subjektina ja hänelle annetaan vapaus tuoda itseään koskevia asioita esille mahdollisimman tarkasti. Kvalitatiivista tutkimusta suoritettaessa toimii haastattelu yleensä päämenetelmänä. (Hirsjärvi ym. 2009, 199-200.)

Opinnäytetyöni tutkimusosuudessa haastateltiin viiden eri levy-yhtiön edustajaa, ja kysyttiin heidän näkemyksiään musiikin laittomasta jakelusta ja levityksestä sekä tekijänoikeuksista ja niiden toteutumisesta heidän edustamiensa yhtiöiden kannalta. Lisäksi haastateltavat kertoivat mielipiteitään yleensäkin levy-yhtiöiden ja musiikkiteollisuuden tulevaisuuden näkymistä. Haastatteluista neljä suoritettiin puhelinhaastatteluina ja yksi levy-yhtiön tiloissa. Kaikki haastattelut nauhoitettiin, jonka jälkeen vastaukset purettiin ja kirjoitettiin osaksi lopputyöni tutkimusosuutta. Haastattelukysymyksiä oli kaikkiaan kahdeksan kappaletta, joita osittain tarkennettiin eri haastattelutilanteiden mukaan. Kaikki haastatteluissa esitetyt kysymykset ovat liitteenä (liite 1) työn lopussa.

6.1 Tutkimuksen lähtökohta

Haastattelut osoittautuivat mielestäni oikeaksi keinoksi hankkia laadukasta ja työni kannalta äärimmäisen tärkeää informaatiota ihmisiltä, jotka parhaiten osaavat vastata tutkimukseni vaatimiin kysymyksiin. Yhtiöt suhtautuivat suurimmaksi osaksi positiivisesti haastattelupyynnöihini sen jälkeen, kun olin ensin kertonut, millä asialla olin, ja mistä aiheesta opinnäytetyöni tarkalleen kertoo. Ainoastaan yksi haastatteluun etukäteen ajatelluista levy-yhtiöistä torjui

pyyntöni kiireiseen aikatauluun vedoten, mutta tämän tilalle löytyi melko nopeasti toinen yhtiö.

Haastatelluista yhtiöistä neljä kuuluu suuriin levy-yhtiöihin Suomessa ja yksi puolestaan edustaa pienten riippumattomien yhtiöiden näkökulmaa. Haastateltavista levy-yhtiöiden edustajista kolme oli yhtiöidensä markkinointipäällikköjä, yksi tuotantopäällikkö ja yksi puolestaan toimitusjohtaja. Merkittävin ero näiden yhtiöiden välillä syntyy taloudellisella puolella. Haastateltavistani pienen yhtiön liikevaihto oli vuonna 2010 noin 500 000 euroa ja suurimman liikevaihdon omaavalla se oli yli 10 miljoonaa euroa. Kaikilla näillä neljällä tutkimukseen haastatellulla suurella yhtiöllä liikevaihto oli viime vuonna yli 5 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi eroa on luonnollisesti myös henkilöstöresursseissa, sillä pienellä yhtiöllä on tällä hetkellä palkkalistoillaan vain viisi henkilöä ja suurimman liikevaihdon omaavalla yhtiöllä työntekijöitä on tällä hetkellä noin 40.

Tutkimuksessani en mainitse kysymyksiini vastanneiden yhtiöiden nimiä, koska näin toivoi kahden yhtiön edustaja. Uskoisin tämän kuitenkin olevan toisaalta myös positiivinen asia, koska näin ollen yhtiöt ovat vastanneet rehellisesti ilman, että niiden tarvitsisi peitellä todellisia mielipiteitään esimerkiksi tekijänoikeusrangaistuksista. Neljän suuremman yhtiön vastaukset kysymyksiin noudattelivat melko yhtenäistä linjaa, vaikka myös näiden yhtiöiden kesken löytyi näkemuseroja joissakin asioissa. Sen sijaan pienemmän yhtiön näkökulma esitettyihin kysymyksiin oli odotetusti usein erilainen kuin muiden yhtiöiden.

6.2 Tutkimus ja haastattelut

Kaikki yhtiöt tuomitsivat musiikin laittoman lataamisen ja jakelun odotetun yksimielisesti. Vastauksissa todettiin esimerkiksi, että musiikkipiratismi ei ole pelkästään levy-yhtiöiden ja jakelijoiden ongelma, vaan sillä mainitaan olevan huomattavia vaikutuksia myös toissijaisesti. Esimerkiksi levy-yhtiön kaatuessa mukana katoaa samalla myös useiden artistien ja yhtyeen julkaisukanava. Lisäksi erilaiset äänitysstudiot kärsivät tästä, koska ilmaiseksi jaettavan äänitteen tuotantoon ei ole järkevää sijoittaa merkittäviä summia ja tämä taas näkyy äänitysstudioiden toimintaedellytyksissä, kun huippuluokan äänityslaitteilla varustetut studiot ovat pahimmillaan täysin tyhjillään. Yhden suuren yhtiön edustaja totesi, että musiikkipiratismiin pitäisi puuttua tällä hetkellä selkeästi vahvemmin ja uskottavammin, kuin viime vuosina on tehty.

Mahdollisista piratismiin aiheuttamista taloudellisista tappioista yhtiöt olivat melko vaitonaisia lähinnä sen vuoksi, että laittoman nettilataamisen vaikutuksia suoraan tiettyyn yhtiöön on varsin vaikeaa arvioida. Suurimmissa yhtiöissä kuitenkin tiedetään tappioiden olevan maailmanlaajuisesti miljoonia, mutta Suomen mittakaavassa kyseessä on luonnollisesti paljon mal-

tillisemmat lukemat. Pienemmästä yhtiöstä kerrottiin, etteivät he ole erityisesti perehtyneet piratismiin mahdollisesti aiheuttamiin tappioihin, eivätkä he ole pitäneet tarpeellisena selvittää asiaa sen tarkemmin.

Kaikki yhtiöt vaikuttivat olevansa samaa mieltä siitä, että kokonaisuudessaan levymyynnin arvo on pudonnut. Yhtiöiden mielestä taloudellisia tappioita tulee pääasiassa levyistä, jotka eivät löydä kuuntelijoita ja näin ollen levyn tuotantoon, markkinointiin ja jakeluun käytetyt panostukset menevät hukkaan. Monien suosituimpien artistien ongelmana on usein ollut levyn vuotaminen laittomaan jakeluun jo kauan ennen sen varsinaista julkaisupäivää. Tämä johtaa siihen, että ihmiset ehtivät yleensä kuunnella levyn niin monesti läpi, etteivät ole sen jälkeen enää kiinnostuneita hankkimaan sitä fyysisessä muodossa.

Kysymykseen piratismiin takia menetettyjen rahojen palautumisesta yhtiöille toista kautta, esimerkiksi oheistuotteina ja konserttilippuina vastattiin eri tavoin. Pienemmän yhtiön mielestä asiaa on hyvin vaikea tutkia, mutta yhtiön edustaja uskoo, että monet laittomasti levyjä ladanneet henkilöt ovat löytäneet uusia kiinnostavia artisteja tällä tavoin ja sitten ostaneet myöhemmin levyn myös fyysisessä muodossa. Erään suuremman yhtiön edustajan mukaan ongelma suoran vastauksen saamisessa tähän on siinä, että esimerkiksi paitamyynni tapahtuu monesti täysin irrallaan levy-yhtiön toiminnasta eli siihen on keskitetty aivan omat henkilönsä ja koneistonsa, jotka sitten saavat osansa näistä oheistuotemyynneistä. Monissa tapauksissa yhtyeet hoitavat kotisivujensa kautta itse ainakin osan oheistuotemyynnistä kuten paitamyynnin. Toisen suuren yhtiön mukaan keikoille tulee aina ihmisiä, joilla ei usein ole juurikaan tietoa esiintyvistä artisteista. He saattavat tulla mukaan vain esimerkiksi ystävänsä houkuttelevana tai vapaalippujen ansiosta. Artistien olisi tärkeää tarjota unohtumaton konserttielämys, jotta he kiinnostuisivat tulemaan keikoille myös tulevaisuudessa ja mahdollisesti ostamaan ohessa levyjä sekä muita tuotteita.

Suomen musiikkituottajien käräjäoikeudelle tekemään hakemukseen Pirate Bayn käytön estämisestä Suomessa suhtauduttiin aika lailla eri tavoin. Neljä suurinta yhtiötä olivat yksimielisiä, että tehty hakemus on askel oikeaan suuntaan musiikkipiratismiin torjunnassa ja pitävät sitä merkinä siitä, ettei piratismia ole hyväksytty. Puoltavina perusteluina tätä menettelyä kohtaan mainittiin muun muassa se, että teleoperaattorit kyllä tietävät, mihin tarkoitukseen monet ihmiset käyttävät heidän palveluitaan. Teleyhtiön kaupitellessa esimerkiksi kahdenkymmenen megabitin laajakaistayhteyttä tiettyyn hintaan kuussa, siinä ei myydäkään itse kaistaa vaan sisältöä, jota esimerkiksi musiikkiyhtiöt tuottavat. Ilman tuota mainittua sisältöä tämä laajakaista on monelle käyttäjistä tarpeeton. Teleoperaattorit tekevät siis huomattavaa tulosta muiden tuottaman sisällön avulla, kun ihmiset pystyvät lataamaan hyvin nopeasti ja yhdellä kertaa paljon musiikkia ja muita viihdykkeitä tietokoneillensa. Pienemmän yhtiön edustaja tiedostaa saman ongelman ja sen, että siihen pitäisi puuttua, mutta se millä tavoin

tähän puututtaisiin, on todella ongelmallinen asia. Heidän mielestään Pirate Bayn ja vastaavien operaattoreiden sensurointi olisi tässä tapauksessa ehkä jopa liian radikaali ratkaisu.

Kysymys tekijänoikeusrikkomuksista säädettyihin rangaistuksiin herätti myös eriäviä mielipiteitä. Pienempien yhtiöiden edustajan mielestä rangaistuksia ei ole tarpeen kiristää, vaan tekijänoikeuksien mainetta parantaa sekä yleistä keskustelua ja avoimuutta aiheesta lisätä. Sen sijaan muut yhtiöt suhtautuivat asiaan huomattavasti tiukemmin ja niiden mielestä rangaistuksia olisi syytä tiukentaa. Esimerkiksi erään yhtiön mukaan tähän asti tekijänoikeusrikkoksista säädetyt rangaistukset ovat olleet Suomessa niin lieviä, etteivät ne toimi oikeastaan minkäänlaisena pelotteena, jos henkilö aikoo kopioida ja levittää laittomasti musiikkia vertaisverkkopalveluissa.

Yhtiöt vaikuttivat olevan yleisesti melko tyytyväisiä tämänhetkiseen tekijänoikeuslakiin muuten paitsi jo aiemmin mainittuihin rangaistuksiin. Ajankohtaisista tekijänoikeusasioista kiitosta herätti tuore Euroopan Unionin päättämä direktiivi, jonka mukaan äänitteiden tekijänoikeuden suoja-aikaa pidennetään nykyisestä 50 vuodesta 70 vuoteen tekijänoikeuden tallentamisesta. Yhtiöiden kertoman mukaan tämä hyödyttää niin artisteja, muusikoita kuin itse levy-yhtiöitäkin.

Levy-yhtiöiden ja musiikkiteollisuuden tulevaisuudesta suhteen yhtiöt eivät olleet kovinkaan huolissaan, vaan ne uskovat pystyvänsä tulevaisuudessakin vastaamaan artistien tarpeisiin ja toimimaan tuottavasti yhtiöinä. Tulevaisuudessa yhtiöt uskovat pystyvänsä tarjoamaan artisteille edelleen esimerkiksi rahoitusta sekä taiteellista näkemystä musiikin tuottamisen suhteen, eikä tämän asian uskota muuttuvan musiikkiin liittyvässä liiketoiminnassa vielä pitkään aikaan. Erään yhtiön mukaan kaikki projektit ja työskentely eri artistien kanssa poikkeavat täysin toisistaan. Joihinkin projekteihin saattaa esimerkiksi riittää pelkkä rahoitus, mutta osalle artisteista ja yhtyeistä yhtiön mukana oleminen tuotannossa voi olla ratkaiseva tekijä jopa koko heidän uransa kannalta.

Suurimpana yksittäisenä muutoksena levy-yhtiöiden tulevaisuutta ajatellen yhtiöt pitävät lähes yksimielisesti jakelun muuttumista digitaaliseksi. Etenkin cd-levyjen suosio on kärsinyt ja niiden myynti on vähentynyt jo monta vuotta, eikä tähän yhtiöiden mukaan ole tulossa muutosta ainakaan lähivuosina. Musiikin digitaalinen kysyntä ja myynti ovat sen sijaan kasvaneet viime vuosien aikana huomattavasti ja niistä on tulossa lähivuosina entistä merkittävämpi osa musiikkibisnestä, joka tulee myös muuttamaan levy-yhtiöiden koko ajattelutapaa esimerkiksi markkinoinnissa. Lisäksi eräs yhtiö mainitsi, että tulevaisuudessa kyse ei niinkään ole jakelusta ja logistiikasta, vaan pikemminkin juuri kekseliästä markkinoinnista ja sen toteuttamisesta onnistuneesti.

6.3 Tutkimustulokset

Kaikki yhtiöt tuomitsivat musiikkipiratismiin hyvin selkeästi. Tämä on toki täysin ymmärrettävää eikä mitenkään yllättävä seikka, koska kyseessä on laiton toiminta. Toinen selkeästi kaikkea haastateltavia yhdistävä asia oli se, ettei piratismi juurikaan kuulu heidän yhtiöidensä päivittäiseen ajatteluun. Ongelma toki kyllä tiedostetaan, mutta varsinaisia täysipäiväisiä resursseja ei siihen kuitenkaan uhrata, eikä levyjen julkaisujen yhteydessä siitä käytännössä puhuta. Kuten eräs yhtiöistä totesi, musiikin laiton lataaminen on asia, joka kuuluu kiinteästi nykyiseen musiikkibisnekseen, eikä sitä voi sivuuttaa, mutta katseet pitää suunnata varsinaiseen työhön eli mahdollisimman hyvän ja laadukkaan musiikin julkaisuun sekä sen tehokkaaseen levytykseen. Haastatteluissa myös todettiin, että yhtiöt eivät usko piratismiin estäneen tähän päivään mennessä suoraan minkään artistin tai yhtyeen menestymistä tai haitannut mitenkään merkittävästi heidän työskentelyään.

Selkeimmät erot puolestaan löytyivät suhtautumisesta tekijänoikeusrikkomuksiin ja niiden aiheuttamiin toimenpiteisiin. Suuremmat yhtiöt suosivat selkeästi tiukempaa linjaa, kun taas pienlevy-yhtiössä suhtaudutaan asiaan huomattavasti maltillisemmin. Tämän voi ymmärtää myös sillä tavalla, että juuri nämä suuremmat levy-yhtiöt kärsivät mielestään enemmän piratismista kuin pienlevy-yhtiöt. Toisaalta pienemmissä yhtiöissä ei ole samassa määrin aikaa eikä resursseja tutkia esimerkiksi tekijänoikeuslakia ja sen vaikutuksia yhtä tarkasti kuin suuremmissa yhtiöissä. Suurissa monikansallisissa yhtiöissä on useasti omat lakimiehet, jotka ovat perehtyneet tarkasti tekijänoikeusasioihin ja tietävät tarpeen tullen kuinka menetellä vastaavien ongelmien kanssa.

Suuremmat levy-yhtiöt suhtautuivat myös erittäin myönteisesti mahdollisuuteen saada teleoperaattorit velvoitettua estämään asiakkaidensa pääsyn vertaisverkko sivustoille. Pienemmän yhtiön mielestä tämä ei välttämättä olisi tarpeellinen ratkaisu, vaikka he eivät osanneetkaan sen tarkemmin yksilöidä mahdollisia muita uusia keinoja musiikkipiratismiin hillitsemiseksi.

Vaikka musiikin julkaisu itsenäisesti nykyään entistä vaivattomampaa onkin, haastatteluiden perusteella levy-yhtiöille nähdään olevan tarvetta vielä tulevaisuudessa. Yhtiöt pystyvät mielestään tarjoamaan selkeän, asiantuntevan ja turvallisen julkaisukanavan artisteille ja yhtyeille niin nyt kuin myös tulevaisuudessa. Eivätkä yhtiöt myöskään usko, että musiikkiteollisuuden ja levy-yhtiöiden tulevaisuuden näkymät olisivat tällä hetkellä yhtään sen heikommat kuin aikaisemmin.

7 Johtopäätökset

Tutkimuksen ja haastatteluiden perusteella voitaneen sanoa, että suuremmat levy-yhtiöt kokevat musiikin laittoman kopioinnin, levittämisen ja lataamisen enemmän haitallisemmaksi, kuin pienemmät yhtiöt. Tämä kävi ilmi esimerkiksi yhtiöiden suhtautumisessa tekijänoikeusrikkomuksiin ja siitä langetettaviin rangaistuksiin. Suurien yhtiöiden suhtautuminen musiikki-piratismiin on erilainen sen takia, että ne tietävät kärsivänsä taloudellisesti huomattavasti enemmän musiikki-piratismista kuin pienemmät yhtiöt. On toki myös muistettava se, että suuret levy-yhtiöt ovat monesti paljon paremmassa ja vakaammassa asemassa pieniin ja riippumattomiin yhtiöihin verrattuna, koska niillä saattaa olla monikansallinen emoyhtiö taustalla ja näin ollen niiden toiminta on usein vahvasti turvattu.

Kuten jo aikaisemmin todettiin, niin levy-yhtiöt ovat vahvasti sitä mieltä, että artistit tarvitsevat heidän panostaan myös jatkossa. Lisäksi yhtiöiden julkaisemille levyille riittää heidän mielestään yhä ostajia, ja musiikkiteollisuuden sekä yhtiöiden tulevaisuus näyttää kaikin puolin valoisalta. Varmasti yhtiöt ainakin haluavat uskoa näin. On kuitenkin myös hyvä pitää mielessä, että tälläkin hetkellä monet ilman levy-yhtiötä olevat ja itsenäisesti levynsä tuottavat artistit ja yhtyeet ovat siinä tilanteessa, että he antavat musiikkinsa täysin ilmaiseksi internetiin. He tekevät näin saadakseen musiikilleen uusia kuuntelijoita, levittääkseen tietoutta itsestään ja voidakseen näin markkinoida keikkoja, paitoja ja muita tuotteita. Esimerkiksi Bandcamp-sivustolla, joka on hyvin suosittu ja laillinen musiikin jakelupaikka, on lukuisia eri yhtyeiden profiileita, jonne yhtyeet ovat laittaneet jopa useita albumikokonaisuuksia musiikkia ihmisten vapaasti ladattavaksi. Mikäli yhä useampi artisti päättää suosia vastaavaa linjaa tulevaisuudessa, vaikuttanee se pahimmassa tapauksessa melko kielteisesti levyjen myyntiin. Kuluttajien on myös hyvin helppoa tarttua tähän, koska he pystyvät näin hyvällä omalla tunnolla lataamaan vaikkapa yhtyeen koko tuotannon itselleen ilman pelkoa mahdollisista jatko-toimenpiteistä.

On myös ehdotettu vapaaehtoisia maksuja musiikin lataamisesta internetistä, ja ainakin kokeilut maksuista ovat osoittautuneet yllättävän toimiviksi. Luultavasti menestyksekkäin esimerkki näistä vapaaehtoisten maksujen onnistumisesta on suositun englantilaisen rockyhtyeen Radioheadin vuonna 2007 julkaisema albumi *In Rainbows*. Yhtye julkaisi levyn kotisivujensa kautta internetissä ja toivoi, että jokainen albumin lataaja maksaisi siitä vapaavalintaisen summan. Kuten odotettua, jotkut eivät maksaneet latauksesta mitään, mutta toiset maksoivat jopa yli 20 dollaria ja albumin keskihinnaksi muodostui lopulta 6 dollaria. Yhteensä levyä myytiin kaiken kaikkiaan 3 miljoonaa kappaletta. (Anderson 2009, 161-162.)

Vielä toistaiseksi vastaavanlainen julkaisukeino ei ole noussut mitenkään merkittävän suosituksi menetelmäksi Suomessa, vaan artistit ja levy-yhtiöt ovat luottaneet perinteisiin keinoi-

hin ja tyytyneet julkaisemaan musiikin fyysisessä muodossa. Levy-yhtiöt saattavat myös suhtautua tähän julkaisumenetelmään hyvin varauksellisesti, koska eivät voi olla varmoja siitä löytyykö tarpeeksi sellaisia kuluttajia, jotka olisivat valmiita maksamaan jonkin tietyn summan tuotteesta, kun vaihtoehtona on houkutteleva ilmainen levykokonaisuus. Näin ollen levy-yhtiöitä varmasti mietityttää, että kattaisivatko latauksista saadut tulot edes osaa tuotantokustannuksista. Tämä saattaa muodostua etenkin hieman tuntemattomimpien artistien ja yhtiöiden ongelmaksi, koska nämä ovat paljon riippuvaisempia levy-yhtiöstään ja sen tekemästä markkinoinnista kuin suositut artistit, joilla on jo vankka ja omistautunut fanipohja. Digitaalisen levymyynnin edelleen lisääntyessä lähitulevaisuudessa tulee Radiohead-yhtyeen esimerkki todennäköisesti kuitenkin innoittamaan entistä enemmän artisteja ja yhtiöitä vastaavanlaisen tekoon, olivat nämä sitten levy-yhtiön leivissä tai eivät.

8 Kehittämisehdotukset

Musiikkipiratismiin estämistä tai sen rajoittamista pohtiessa ei tule mieleen kovinkaan paljon sellaisia ideoita, joita ei olisi jo tähän mennessä testattu. Tällä hetkellä on vielä vaikeaa kuvitella tilannetta missä Pirate Bayn kaltaisia sivustoja ei olisi olemassa, tai sivuille pääseminen olisi edes vaikeaa, mutta kenties lähivuosien aikana tilanne saattaa olla jo erilainen. Jos musiikin laittomaan kopiointiin, jakeluun ja lataamiseen halutaan vakavasti puuttua, olisivat lakiuudistukset välttämättömiä parannuksia tekijänoikeuksiin. Mielestäni Suomen musiikkituottajien aloite musiikkipiratismiin kitkemiseksi on erinomaisen hyvä tavoite. Myös toistuvista ja vakavista tekijänoikeusrikoksista annettuja rangaistuksia voisi olla hyvä kiristää. Olen tässä asiassa samaa mieltä kuin yksi haastateltavista eli nykyiset rangaistukset eivät varmasti toimi merkittävänä pelotteena piratismiin ammattilaisille.

Tällä hetkellä on kasvamassa kokonaan uusi sukupolvi nuoria, jotka ovat tottuneet siihen, että he saavat haluamansa musiikin ilmaiseksi internetistä. Tämän vuoksi olisi hyvä yrittää toteuttaa haastatteluissakin esille tullutta asennemuutosta ja keskustelun lisäämistä tekijänoikeuksista. Lapsille ja nuorille pitäisi tehdä nykyistä paremmin selväksi, että mikä internetissä on laillista, mikä laitonta, ja minkä alan ammattilaisten palkasta esimerkiksi musiikin laitonta laittaminen on pois. Mielestäni peruskouluissa voitaisiin hyvin opettaa näitä asioita entistä nuoremille jo yleissivistyksen kannalta.

Jos yhä useampia teleoperaattoreita velvoitetaan oikeuden toimesta estämään käyttäjiensä pääsyn vertaisverkkosivuille, voisi siinä olla muutaman vuoden päästä idea tutkimuksen kohteeksi. Olisi mielenkiintoista nähdä, kuinka Pirate Bayn sensurointi Suomessa onnistuisi, tapahtuisiko ihmisten tekijänoikeuksiin kohdistuvissa asenteissa muutoksia, ja olisiko näillä asioilla vaikutuksia esimerkiksi levymyyntiin.

9 Pohdinta

On erittäin todennäköistä, että musiikin laitonta kopiointia ja jakelua on niin kauan kuin on musiikkiteollisuuttakin. Tämän asian myös levy-yhtiöt ymmärtävät ja sen kanssa he joutuvat elämään tulevaisuudessakin. Yhtä varmaa lienee tosin se, että musiikkiteollisuus tulee taistelemaan yhtä sinnikkäästi musiikkipiratismia vastaan. Tuorein esimerkki tästä piratismiin vastaisesta taistelusta on aikaisemmin mainittu Suomen musiikkituottajien haaste Pirate Bayta ja muita vertaisverkkopalveluita vastaan. Se kuinka tämä tulee onnistumaan käytännössä, on vielä toistaiseksi täysin avoin asia. Kyseinen haaste on kuitenkin signaali musiikkipiratismiin suuntaan, että uusia menetelmiä sen kitkemiseksi tai ainakin vähentämiseksi kehitellään koko ajan.

Mikäli Musiikkituottajat onnistuvat jatkossa estämään myös muiden kuin Elisan asiakkaiden pääsyn Pirate Bayn ja vastaavien palvelimien sivuille, se ei lopettaisi musiikkipiratismia, mutta ainakin se saattaisi vähentää sitä merkittävästi Suomessa. Siinä tapauksessa teleoperaattorit joutuisivat pohtimaan uudestaan suhtautumistaan asiakkaidensa pääsyyn vertaisverkkosivuille heidän palvelimiensa kautta, ja monien piratismiin keskittyneiden sivujen toiminnan Suomessa se saattaisi lopettaa.

Merkittäväksi asiaksi musiikkiteollisuuden tulevaisuuden rakennemuutoksessa ja myös tällä hetkellä voidaan mainita musiikin saatavuuden helppous. Musiikin tarjonta on kasvanut räjähdysmäisesti ja se on tehnyt monista musiikin kuluttajista jossain määrin laiskoja ja välinpitämättömiä, koska nykyään ei vaadi juurikaan vaivaa eikä rahaa hankkia lukuisia eri musiikkikappaleita internetistä. Kovinkaan moni tuskin vaivautuu useasti edes ottamaan selvää, minäkäläisen yhtyeen kappaleita henkilö sillä kertaa on lataamassa tietokoneellensa, kunhan musiikkia vain saa mahdollisimman nopeasti ja paljon samalla kertaa.

Tämän kaiken keskellä on kuitenkin syytä mainita, ettei ääniteteollisuus missään välittömässä romahdusvaarassa ole. Levyjä kuitenkin myydään yhä edelleen ja jo kertaalleen markkinoilta poistuneet formaatit, kuten vinyylilevyt ja c-kasetit ovat viime vuosina nousseet jälleen muotiin ja varsinkin tietyissä musiikkilajeissa ne ovat hyvin suosittuja julkaisuformaatteja ja haluttuja ostokohteita. Vielä on siis olemassa tarpeeksi paljon musiikin suurkuluttajia ja siihen terveellä vakavuudella suhtautuvia ihmisiä, jotka eivät ole innostuneet musiikin digitaalisesta tarjonnasta, vaan haluavat yhä edelleen ostaa musiikkinsa fyysisessä muodossa. Ainakin näille ihmiselle on tärkeää, että tulevaisuudessa artisteilta ja levy-yhtiöiltä löytyy resursseja ja rohkeutta julkaista levyjä myös muutoin kuin digitaalisesti. Tähän seikkaan on varmasti levy-yhtiöidenkin hyvä luottaa.

10 Oma oppiminen

Aloitin opinnäytetyöhöni tekemisen kesäkuussa 2011, ja hieman eri laskentatavan mukaan, työn tekemiseen meni noin viisi kuukautta. Opinnäytetyön tekeminen tuntui aluksi hyvin haastavalta prosessilta, eikä alkuun pääseminen ollut kovin helppoa. Minulla oli aluksi muutamia eri vaihtoehtoja työn ideaksi, mutta lopulta päädyin tähän aiheeseen, koska uskoin saavani parhaan tuloksen minulle osittain tutusta aiheesta. Oli todella miellyttävää tehdä tutkimus itseäni kiinnostavasta aiheesta, eikä missään vaiheessa tullut sellaista oloa, että tämä olisi vain yksi pakollinen työ muiden joukossa. Olen vahvasti sitä mieltä, että ilman aitoa mielenkiintoani tätä aihetta kohtaan olisi työn lopputulos ja sen anti ollut huomattavasti heikompaa.

Opinnäytetyöprosessin aikana opin varsin paljon sellaisia asioita, joista minulla ei ollut käsitystä aiemmin. Esimerkiksi tekijänoikeudet ovat hyvin laaja aihealue, ja siihen liittyvät termit kuten moraaliset ja taloudelliset oikeudet, isyys- ja respektioikeus eivät välttämättä olisi tulleet tutuiksi ilman tätä työtä. Lisäksi musiikkiteollisuuden rakenteet ja eri sidosryhmien kuten kustantajien merkitys ja tehtävät ovat itselläni nyt paremmin tiedossa.

Saavutin mielestäni työni alussa asettamani tavoitteet melko hyvin. Sain selville, miten levy-yhtiöt suhtautuvat tällä hetkellä musiikkipiratismiin ja tekijänoikeusrikkomuksiin sekä sen, kuinka tekijänoikeudet ovat yhtiöiden mielestä toteutuneet. Lisäksi haastateltavat kertoivat hyvin selkeästi, miten yhtiöt uskovat liiketoimintansa ja musiikkiteollisuuden muuttuvan lähitulevaisuudessa. Tavoitteideni onnistumisessa auttoi levy-yhtiöiden myötämielinen suhtautuminen lopputyöhöni. Tutkimuksen tekeminen olisi ollut huomattavasti vaativampaa, jos yhtiöistä ei olisi suostuttu tai ehditty avustamaan työni haastatteluosuudessa. Näiltä osin voin mielestäni pitää asettamiani tavoitteita täytetyksi.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

- Aittakumpu, R., Lappalainen, E. & Suomela, M. 2007. Vox. Lukion musiikki 1. 4. painos. Keuruu: Otava.
- Anderson, C. 2009. Ilmainen - radikaalin hinnan tulevaisuus. Helsinki: Hakapaino.
- Haarmann, P-L. 2006. Immateriaalioikeus. Helsinki: Talentum.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uud. p. Keuruu: Otava.
- Karhumaa, M., Lehtman, I., & Nikula, J. 2010. Musiikki liiketoimintana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.
- Pönni, V. & Tuomola, A. 2003. Anna mulle tähtitaivas: Selvitys suomalaisen musiikkitoimialan taloudesta ja tulevaisuudesta: Teosto 75, 1928-2003. Turku: Kirjapaino Grafia Oy.
- Suojanen, K. & Savolainen, H. & Vanhanen, P. 2008. Opi Oikeutta 1. Helsinki: KS-Kustannus Oy.
- Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404.

Sähköiset lähteet

- Announce common framework for "Copyright alerts" 2011. Viitattu 15.8.2011.
<http://www.mpaa.org/resources/d7660526-f36f-4b05-b012-f30a7263c04f.pdf>
- IndieCo 2011. Info. Viitattu 15.6.2011.
http://www.indieco.fi/wp/wordpress/?page_id=5
- Laakso, Rukander & Ruohola 2011. Tekijänoikeuslaki. Viitattu 10.7.2011.
<http://www.llr.fi/index.php?page=15c7e995aab18810cbe81026066b6e1>
- Luovan työn tekijät ja yrittäjät 2010. Tekijänoikeus- ja talousuutiset. Viitattu 16.7.2011.
http://www.kulttuuriuutiset.net/tekijanoikeus/tekijanoikeus-ja_talousuutiset/?a=viewItem&itemid=209
- Musiikkituottajat 2011a. Äänitteiden myynti Suomessa 2010. Viitattu 2.7.2011.
<http://www.ifpi.fi/uutiset/arkisto/aanitteiden%20myynti%20suomessa%20vuonna%202010>
- Musiikkituottajat 2011b. Info. Viitattu 16.7.2011.
<http://www.ifpi.fi/info/musiikkituottajat/>
- Musiikkituottajat 2011c. Uutiset. Viitattu 31.10.2011.
<http://www.ifpi.fi/uutiset/arkisto/oikeus-maaras-elisan-estamaan-asiakkaidensa-paasyn-pirate-bayhin>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Tekijänoikeusjärjestelmän kehittäminen. Viitattu 18.7.2011.
http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeuden_kehittaaminen/?lang=fi
- Piraattipuolue 2011. Tekijänoikeus. Viitattu 19.7.2011.
<http://www.piraattipuolue.fi/politiikka/tekijanoikeus>

Pirate Bay 2011. Tietoa. Viitattu 22.7.2011.

<http://thepiratebay.org/about>

Suomen musiikkikustantajat 2011a. Tietoa. Viitattu 2.7.2011.

<http://www.musiikkikustantajat.fi/tietoa.php>

Suomen musiikkikustantajat 2011b. Tehtävät. Viitattu 4.7.2011.

<http://www.musiikkikustantajat.fi/tehtavat.php>

Suomen musiikkituottajat haastavat Pirate Bayn. Helsingin Sanomat 26.5.2011. Viitattu 23.6.2011.

<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Suomen+musiikkituottajat+haastavat+Pirate+Bayn/1135266435818>

Teosto ry 2011a. Kulttuurin ja viihteen laillinen nettikäyttö kasvussa. Viitattu 9.7.2011.

<http://www.teosto.fi/teosto/websivut.nsf/0/FACD15549525AB83C225786100314F76?opendocument>

Teosto ry 2011b. Mikä Teosto on? Viitattu 14.7.2011.

http://www.teosto.fi/fi/mika_teosto_on.html

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2011a. Tekijänoikeus. Viitattu 6.7.2011.

<http://antipiracy.fi/tekijanoikeus/>

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2011b. Ajankohtaista. Viitattu 7.7.2011.

<http://antipiracy.fi/ajankohtaista/214/jarvenpaalaismies-tuomittiin>

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011c. Piratismi. Viitattu 9.7.2011.

<http://antipiracy.fi/piratismi/>

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus 2011d. Toiminta. Viitattu 15.7.2011.

<http://antipiracy.fi/ttvk/>

Tekijänoikeusjärjestö Gramex 2011a. Tekijänoikeus. Viitattu 13.7.2011.

http://www.gramex.fi/fi/tietoa_gramexista/tekijanoikeus

Tekijänoikeusjärjestö Gramex 2011b. Tietoa Gramexista. Viitattu 15.7.2011.

http://www.gramex.fi/fi/tietoa_gramexista

Tekijänoikeusjärjestö Kopiosto 2011. Tietoa Kopiostosta. Viitattu 15.7.2011.

http://www.kopiosto.fi/kopiosto/tietoa_kopiostosta/kopiosto_lyhyesti/fi_FI/kopiosto_lyhyesti/

Kuvat

Kuva 1: Tekijän oikeudet ja suhteet toisiinsa. (Musiikkikustantajat 2011)	15
Kuva 2: Asenteet tekijänoikeuksia kohtaan vuosien 2008-2010 aikana. (Teosto 2010)	18
Kuva 3: Teoston tuotot vuosina 2006-2010. (Teoston vuosikertomus 2010).....	21

Taulukot

Taulukko 1: Äänitemyynti vuosien 1992-2010 aikana. (Musiikkituottajat vuosimyynti 2011)12	
Taulukko 2: Kopioston keräämät tuotot. (Kopiosto 2011)	23

Liitteet

Haastattelukysymykset:

1. Miten yhtiönne suhtautuu musiikin laittomaan levitykseen ja jakeluun?
2. Millaisia kokemuksia yhtiöllänne on piratismista, minkälaisia menetyksiä se on mahdollisesti aiheuttanut ja kuinka nämä menetykset on arvioitu?
3. Miten musiikin ilmainen jakelu vaikuttaa oheistuotteiden ja konsertti-/keikkalippujen myyntiin?
4. Mitä mieltä olette siitä, että teleyrityksiä voitaisiin pakottaa sensuroimaan epäiltyjä sivustoja esimerkiksi estämällä pääsy vertaisverkko (Pirate Bay jne) -sivustoihin?
5. Mitä mieltä olette nykyisestä tekijänoikeuslaista?
6. Tulisiko tekijänoikeusrikkomuksista rangaista nykyistä ankarammin?
7. Miten artistit hyödyntävät levy-yhtiöitä tulevaisuudessa / Mitä tarjottavaa levy-yhtiöillä on artisteille?
8. Miten levy-yhtiöiden toimintamallit saattaisivat tulevaisuudessa muuttua ja kehittyä?